

KIS-380 – Gl. discret

(GE – 11 09 90)

A-viskoazh eo bet an termen-mañ un torr penn d'an droourion. Meur a ster, meur a arliv ster zo dezhañ. Kent deskriñ e steriegezh avat e vo mat brastresañ istor e furm.

Emañ e orin el La. *discerno* "rannañ, disrannañ, skarat ; diforc'hiñ, deznadiñ", eus *cerno* "disrannañ (*pe(r cr)#brum cerne(re "kroueriañ")*) ; diforc'hiñ, digemmañ ; deznadiñ, skarat, h.a." Deverad all : *sece#rno* "disrannañ, lakaat a-gostez, goubarzhañ ; diforc'hiñ ; disteurel, ezvevennañ." Furm adanvel ar verb *discerno* eo *discre#tus*.

A wrizienn gant La. *cerno* emañ hBr. *croitir*, Kb. *crwydr*, Br. *krouer* (sl. DGVB., p. 123).

Daou zorc'hadur pennañ zo bet da steriegezh ar Gl. **discret** :

A. – Kemeradurioù nes d'ar ster latin, dilezet gant ar yezh voutin, advevaet gant diskiblezhioù 'zo evel ar Jedoniezh, ar Fizik, ar Vezekniezh, ar Yezhoniezh. Ar graoñell voutin d'ar c'hemeradurioù-se a c'haller dec'heriañ "diforc'h, spanaennek, distag, dezvonnadus".

B. – Kemeradurioù dedroet o tennañ d'ar realezh, d'an neuzid, a c'haller diverrañ o dedroadur evel-henn : "a oar diforc'hiñ, deznadiñ", "a oar diforc'hiñ ar pezh a c'haller diskuliañ diouzh ar pezh a zleer derc'hel kuzh", "a oar tevel", "na emell ket dizoare en aferioù ar re all", "a oar en em zerc'hel, emzalc'hus", "kuñv, dereat, evezhiek, eleveziek" ; "a daol pled na dennfe an evezh, ar selloù", (astennet d'an traoù :) "na denn ket an evezh", "e-maez diraez ar selloù, aesaus d'an emdennañ, d'ar rin".

Anat eo e c'haller bepred ober, ac'hoel evit ar c'hemeradurioù B, gant an termenoù meneget amañ diaraok : **tavus, emzalc'hus**, h.a. Ne spiront ket evelato e pep degouezh. Evit ar c'hemeradurioù A ne vez en arver e Br. termen ebet resis a-walc'h.

C'hwiliomp al loazioù a zo en hon c'herz :

1. – O verkañ ar rannañ, an disrannañ, an diforc'hiñ :

1a) krouer (sl. diaraok) ;

1b) goubar- (hBr. *gupar* "retiré, à part, à l'écart") ;

1c) goubarzh- (hBr. *guparth* "éloigné, à part, à l'écart") ;

1d) skar- (hBr. *scarat* "séparer, distinguer, trancher, décider") ;

1e) -deul- (Kb. "*dawl* "share, part, portion, gift" ” GPC, p. 906 ; "*didoli* "to separate, segregate, put asunder"” id, p. 961. ; "*gwaddol* [... H. Wydd. *fodail 'rhaniad ; rhan, cyfran'...*]" id., p. 1544 ; "*gwaddoli* "to endow, divide, ..." ” id., ibid.

2. – O verkañ an derc'hel kuzh, an evezhiegezh :

-kel- (Kb. "*cêl* "hiding, concealment ; hidden, secret" ; *gogelu* "to take care, act cautiously ; *gogelog* "careful, cautious, wary, discreet, secret, ..." ” GPC p. 1435 ; kv. hBr. *amcaled* ; Br. *diogel* ; Br. "*goagueller* "celui qui se gare, prudent"” GMB. p. 263).

Da heul ur priziadur kentañ, e kavan gwell :

~ lezel 1a, ster Br. **krouer** o vezañ re zedroet hag arbennikaet ;

~ lezel ivez 1b hag 1c, peogwir ez eo prizius an elfenn ster "tennet a-gostez", bet korvoet c'hoazh a-du-rall, sl. **goubarzhelezh**, h.a., **goubarañ**, h.a.

~ gant 1d, e kouezher nes d'ar c'hemeradurioù A.

A) Klaskomp treiñ ar frazenn-mañ a Fizik : "Les raies du spectre d'un élément forment une suite **discrète**." Br. "Regoù skalfad un elfenn a ra ul lerc'hiad **war skar**", eleze : pep reg zo **skaret**, ken e c'haller e **skar** fraezh diouzh e zaou amezeg ; a c'haller dezgeriañ ivez : "[...] ul lerc'hiad **en arskar**" pe "[...] ul lerc'hiad **arskarek**". Gant an diskoulm-mañ e kinnigfed : **arskar** g. "discrétion, **arskarek** aa. "discret". Diwar vont, menegomp deveradoù all diwar **skar**, en tu all da **diskar** (reveziat ken abred ha krBr.) : **skiriañ** "fission (nucléaire)", **skiriedik** "fissile", **gwaskarat** "dispersion (optique)".

~ gant 1e, e c'haller ivez empennañ un diskoulm diwar Br. **gouzeul**, ha luniañ **arouzeul**, **arouzeulek**. Un deverad all diwar **-deul-**, kevelep da Kb. *didoli*, eo Br. *dizeul* "clairance" (sl. KIS-371, La-09, pp. 217). Merkomp an diskoulm kemeret gant ar c'hembraeg arnevez evit ar c'hemeradurioù A : **ar wahân**, **arwahanol** "discrete", deveret diwar **gwahân** "separation, difference, distinction ; different, diverse, distinctive, separated,..." , ma kaver keveleboù ar Br. **gou-**, **gwa-**, **gwe-** ha **han**.

~ evit a sell 2 e ve frouezhus korvoañ ar stirann **-kel-** da zec'heriañ ar c'hemeradurioù B.

Bα) Ober gant **gougel-** pa vez anv a evezhiegezh, a emzalc'husted (Gl. **discret** gant ar ster "réservé, retenu"). Un den **gougelus** a daol evezh na ziaezfe an dud all, ne emell ket digoulz en o aferioù, e berr, a oar doujañ da vuhez prevez ar re all. Degas a c'hallfed ouzhpenn an diforc'h savelet gant VALLEE etre **-us** hag **-ek** ha despizañ **gougelus** evel "tuet d'an emzalc'husted" ha **gougelek** evel "boas d'an emzalc'husted" (sl. VALL., p. xxij).

Bβ) Un arvez all a gaver gant kemeradurioù B ar Gl. **discret** : ar gouzout diforc'hiñ, deznadiñ. Un termen arbennik a ginnigfen a-walc'h evit an arster-se, diwar ar rakger **dez-** eo **dezekelus**. Un den **dezekelus** a oar pezh a zleer derc'hel kuzh, e berr, a oar derc'hel ur rin. Heñvel dra e tigemmfed, hervez pennaenn VALLEE, **dezekelus** ha **dezkelek**.

A-du-rall e c'hallfed ober gant ar verboù **gougelañ** "en em ren gant evezh, gant emzalc'h" ha **dezekelañ** "(gouzout) tevel war ar pezh a zle chom kuzh".

Deveradoù all diwar **-kel-**, en tu all da Br. **diogel** : **diskelat** "manifeste (Psychan.)", **diskeladeg** "manifestation (de rue, etc.)", **dirgel** "clandestin", **enkelat** "latent (Psychan.)"

Tri c'hemeradur all a gaver dindan B :

Bγ) "A daol pled na dennfe an evezh, ar selloù" : Br. **gougelus** a hañval din dereout.

Bδ) "Na denn ket an evezh (a-zivout an traoù)". Amañ ez eus bet arveret termenoù e-leizh gant ar skrivagnerion : **diverzh**, **diheverzh**, **disked**, **dilorc'h**, **divalc'h**, **eleveziek**, h.a. ; dav eo anzav koulskoude ne glot ervat hini eus an adanvioù-se gant ar ster kerc'het ; ken e kredan ouzhpennañ **gougel**.

Bε) "E-maez diraez ar selloù, aesaus d'an emdennañ, d'ar rin". Aze c'hoazh e kav din e c'haller ober gant Br. **gougel** ; hervez an arliv klasket e rafed ivez gant **dirgel**, **kuzh**...

Bζ) Da vezañ klok e ranker menegiñ an arver a vez graet er Vezekniezh eus ar Gl. **discret** e geriennoù evel : "un **discret** déficit moteur", Br. "un divigad loc'hadel **diheverzh**", eleze ken bihan ma vez a-vec'h merzhet.

Yezh an arlivoù eo ar galleg e tachenn ar priziadurioù ha dreist-holl e domani an trivliadoù hag an emzalc'hioù. N'hon eus ket da gilañ rak hevelep soutilderioù. Barregezhioù ramzel ar c'heltieg, diarver evit c'hoazh e brezhoneg, a ro dimp an tu da dalañ outo gant berzh.

Klokaat a rin an notenn-mañ dre ur c'hask d'an enepsterioù.

Kemeradurioù A.

- Aα) Er Jedoniezh, ur braster amparet gant unvezioù distag ent werc'hel a reer anezhañ ur “braster **arskarek**” (Gl. “grandeur **discrète**”), a-gevenep d'ar “brasterioù **kendalc'hek**” (Gl. “grandeurs **continues**”) evel mentennoù an egor, da skouer.
- Aβ) Er Fizik, hon eus gwelet amañ diaraok skouer regoù skalfad un elfenn o vont d'ober ul “lerc'hiad **arskarek**” (Gl. “suite **discrète**”), tra ma vez ec'haozet ar goulou gwenn dre ar prism en ur “skalfad **kendalc'hek**” (Gl. “spectre **continu**”).
- Aγ) Er Yezhoniezh, e tenn an diforc'h pennañ etre mouezhiadoniezh ha soniadoniezh d'an doare arskarek pe gendalc'hek ma intentont an unanennoù distilhet (sl. La-01, pp. 7-46 ; KIS-144, La-07, p. 9). En daou vomm *e di ~ he zi*, e vez lavaret perzhek ar gevenebiezh /d/, /z/ ha ne vez furm berzhek ebet etrezo, a se ez eo ar mouezhiadoù ez int “unvezioù **arskarek**” (Gl. “unités **discrètes**”). Er c'hontrol, er soniadoniezh, e c'haller bepred gwerc'helaat “ur skalfad **kendalc'hek**” soniadoù etre an daou zistagad [d] ha [z] ; komz a reer neuze eus “**kendalc'hegezh** ar gwerc'heladennoù” (Gl. “**continuité des réalisations**”).
- Aδ) Er Vezekniezh, pa vez un dispuilh, e tiforc'her ar “furmoù **arskarek** pe **eskantus**¹” (Gl. “formes **discrètes**”) ma vez an elfennoù (makul, papul, burbuad) distag an eil re diouzh ar re all, hag ar “furmoù **kendalc'hek** pe **daskantus**” (Gl. “formes **confluentes**”) ma c'holoont gorre ar c'hroc'hen hep takad dianaf etrezo. Deveradoù all diwar **kant** : **kantañ** "Gl. (se) borner, (se) limiter, (se) cantonner" ; **amgant** "Gl. cadre, sphère, zone, limites" ; **kengantañ** "Gl. remembrement".

Kemeradurioù B. O zachenn eo hini ar gedvuhez hag al lennegezh.

- Bα) E Gl., enepsterioù **discret, réservé, retenu** zo **indiscret, effronté, audacieux, familier, expansif, désinvolte, impudent**, h.a., blokad o klotañ pe o tamglotañ gant ar blokad Br. **divergont, balc'h, her, hardizh, dielevez, diemzalc'h, amzere, dizereat, difoutre, dizoare, konoc'hus** ("a ra atersoù amzere"),

---

¹ Diwar vont, merkomp e ro VALL.SUP., p. 55, ar skrivad *eskantet*, adkemeret gant Roparz HEMON en e c'heriadurioù evitañ da vezañ divizet a-du-rall d'erc'hel ar skrivad *ez-* e pep degouezh.

genegell ("a emell eus ar pezh na sell ket outañ"), h.a. Ouzhpennañ a rafen **angougel, dic'hougel** ($\neq$ **dio(u)gel**, sl. KIS-221, La-08, pp. 30-38).

Bβ) Enepster ar Gl. **discret** "a oar deznadiñ ha derc'hel ur rin", **indiscret**, a glot gantañ e Br. un aridennad termenou leterc'hadek eus ar yezh kennevin ; **teod bresk, sac'h diere, ridell, burutell doull, den rouez**, h.a. Er yezh lennegel e hañval **bresk** bezañ bet arveret e-unan-penn er ster-se. Ouzhpennañ a rafen **andezkel, dizezkel, dizezkelus**. An diskuliañ pezh a oa da devel warnañ a zec'herfen **dizezkelañ** evit ar pennanor "Gl. révéler par indiscretion, **dizezkelad g.-où** evit ar pennanv deveret, e-kichen **breskad g.-où**, "Gl. (une) indiscretion".

Bγ) D'ar Gl. **discret** er ster "a daol pled na dennfe an evezh, ar selloù" ne anavezan nemet an damenepsterioù **m'as-tu-vu, tapageur** ; e Br. e rafen gant **kerc'hus** (kv. Br. **kerc'hataer** Gl. "racoleur"), **angougelus**.

Bδ) Evit traoù "a denn an evezh, ar selloù", e kaver ar Gl. **voyant, criard, tapageur** hag ar Br. **heverzh, flamm, safarus, strakus, balc'h**, h.a. ha **disgougel**.

Bε) An enepster da "e-maez diraez ar selloù, h.a." a c'hallfe bezañ **digor, foran, a-ouez (d'an holl), diaouez** (sl. KIS-068, La-04, p.52), **diskel, angougel, dic'hougel, disgougel**.

E lavarout a ran c'hoazh, emaomp amañ, gant ar c'hemeradurioù B, e domani al lavar pemdeziek hag al lennegezh ma rank ar yezhour chom gougelus kent pep tra ! D'ar muiañ e kinnig astenn barregezhioù ar yezh, hag int paoterek endeo, met en dachenn-mañ da nebeutañ "abondance de biens ne nuit pas" pe, en hon safar, "reñver n'eo ket euver".